

Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale İllerinde Üreticilerin İyi Tarım Uygulamalarına Yaklaşımı *

Başak AYDIN¹ Erol ÖZKAN² Duygu AKTÜRK³ Mehmet Ali KİRACI⁴ Harun HURMA⁵

Özet

Bu çalışma Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale illerinde iyi tarım uygulaması yapan ve yapmayan tarım işletmelerini kapsamaktadır. Edirne'de 16 elma ve armut, Tekirdağ'da 23 elma ve üzüm, Kırklareli'nde 4 elma ve üzüm, Çanakkale'de 31 şeftali ve 24 kiraz üreticisiyle anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada aynı sayıda iyi tarım uygulaması yapmayan üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Üreticilerin iyi tarım uygulama ve uygulamama nedenleri, iyi tarımın ekonomik getirisi ve pazar durumu konusundaki düşünceleri, iyi tarımın gerekliliğine yönelik düşünceleri irdelenmiştir. Hem Çanakkale ilindeki hem de Trakya illerindeki üreticilerin ifadelerine göre, iyi tarımın yaygınlaşması için destekleme miktarının artırılması yönündeki öneri ilk sırayı, eğitim yayım çalışmalarının artırılması yönündeki öneri ise ikinci sırayı almaktadır. Bu önerileri daha sonra çiftçi gelirinin yüksek olması ve aslında bununla ilişkilendirilebilecek olan pazar ayrıcalığı getirilmesi önerileri izlemektedir.

Anahtar Kelimeler: İyi tarım uygulamaları, çiftçi yaklaşımı, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale

Producers' Approaches About Good Agricultural Practices in Kırklareli, Edirne, Tekirdağ and Çanakkale Provinces

Abstract

This study includes the agricultural enterprises which apply and do not apply good agricultural practices in the cities Kırklareli, Edirne, Tekirdağ and Çanakkale. In Edirne 16 (apple and pear), in Tekirdağ 23 (apple and grape), in Kırklareli 4 (apple and grape), in Çanakkale 31 (peach) and 24 (cherry) producers that carry through good agricultural practices had participated in a survey. And in the same cities, the same survey was also conducted with the same number of producers which do not apply good agricultural practices. The reasons of applying and nor applying good agricultural practices of the producers, opinions about economical return and market of good agricultural practices and its necessity were studied. According to the statements of the producers in Çanakkale and Trakya, the suggestion about the increasing of supporting amount for widespread of good agricultural practices took the first order and the suggestion about the increasing of training publishing studies took the second order. The suggestions as high farmer income and market privilege follow these suggestions.

Key words: Good agricultural practices, farmer approach, Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale

Jel: Q19, D22

Geliş Tarihi (Received): 10.11.2015

Kabul Tarihi(Accepted): 17.12.2015

* Bu çalışma, TAGEM tarafından desteklenen araştırma projesinden (TAGEM/TEAD/12/A15/P02/001) elde edilmiştir.

¹ Sorumlu yazar (Corresponding author), Dr., Atatürk Toprak Su ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, basak.aydin@gthb.gov.tr

² Dr., Atatürk Toprak Su ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

³ Doç. Dr., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

⁴ Zir. Yük. Müh., Bağcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

⁵ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

1. Giriş

Günümüzde gıda güvenliği halk sağlığı ve ekonomik boyutu nedeniyle önem kazanan ve önemi giderek artan bir konu haline gelmiştir. Gıda kaynaklı hastalıkların ortaya çıkması sağlık, ekonomik ve sosyal açıdan toplumları etkilemektedir. Gıdalarda izin verilen seviyeler üzerinde gıdalarda bulunabilecek mikrobiyolojik tehlikeler, biyotoksinler, kimyasal etmenler, mikotoksinler ve gıda katkı maddeleri, gıda maddelerini, insan sağlığı için zararlı duruma getirmektedir. Artık günümüzde gıda işleme, üretim, dağıtım ve tüketim sürecindeki meydana gelen köklü değişimler nedeniyle tüketiciler, dünyanın her bölgesinde, tükettikleri gıda maddelerinin güvenliği hakkında emin olamamakta ve gıdalardan kaynaklanan sorunlar daha bir dikkatle izlenmektedir.

Gıda kaynaklı sorunlar, sadece insan sağlığını etkilemekle kalmamakta, bunun ötesinde kişilerin, ailelerin, toplumların, sektörlerin ve nihayet ülkelerin ekonomik ve sosyal yapılarını etkilemektedir. Küresel ölçekte bakıldığında gıda ticareti, gıda ihraç eden ülkelere, döviz sağlaması yanında, sektöre katma değer getirmekte ve milli gelire önemli katkılar yapmaktadır. Ancak, bütün bunlara rağmen gıda kaynaklı risklerin, toplumun bütün katmanlarında ciddi sağlık problemlerine yol açabilmesi yanında toplumda iş veriminin düşmesine ve ekonomik kayıplar oluşmasına da neden olabilmektedir (Anonim, 2014-a).

Çağımızın gerektirdiği tempolu yaşamla birlikte, artan gelir düzeyi ve eğitim seviyesi, güvenli gıda tüketiminin de önemini arttırmıştır. Tüketiciler doğrudan tükettikleri tarımsal ürünler başta olmak üzere, satın aldıkları tüm gıda ürünlerinin güvenliğinden emin olmak ister hale gelmiştir. Bu bilinçle, gerek doğrudan tarımsal ürünlerin, gerekse işlenmiş gıda ürünlerinin güvenle üretildiğinin garantisini tüketicilere sunabilmek için, birtakım sistemler ve standartların oluşturulması ihtiyacı kaçınılmaz olmuştur. FAO tarafından, “tarımsal üretim sisteminin sosyal açıdan yaşanabilir, ekonomik açıdan

karlı ve verimli, insan sağlığını koruyan, hayvan sağlık ve refahı ile çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemler” olarak tanımlanan İyi Tarım Uygulamaları (İTU) konusundaki gelişmeler, Türkiye’de toplam tarımsal üretim ve ihracat miktarlarının iç ve dış pazarda rekabet edecek seviyeye ulaşmasında önemli rol oynayacaktır. Bu sayede dış pazara kaliteli güvenli ürün sunulurken, iç pazarda tüketicilerin sağlıklı ve güvenilir ürün tüketmeleri sağlanmış olacaktır (Anonim, 2014-b).

AB ülkelerine yapılan yaş meyve ve sebze ihracatında Dünya Ticaret Örgütü Hayvan ve Bitki Sağlığı Önlemleri Anlaşması gereğince bitki sağlığına ilişkin belgeler istenilmekte, bunun yanında piyasada söz sahibi süpermarketler tarafından İTU ile ilgili sertifikalar talep edilmektedir. Bir nevi tarife dışı engel olarak görülebilecek bu sertifikalar, hedef ülkelerin pazarlarına girişte en önemli unsurlardan biri durumuna gelmiştir (Sayın ve ark., 2004). Ekolojik tarım, iyi tarım uygulamaları ve EUROPGAP geleceğin baskın ve yaygın üretim teknikleri olarak görünmektedir (Yavuz, 2005). Gıda güvenliği temelinde çoğunlukla küresel ölçekteki perakendeciler tarafından kullanılan İTU, DTÖ kuralları ve uluslararası pazarlara girişte tarife dışı engellerin aşılması için birçok hükümet tarafından da tercih edilmektedir (Hasdemir ve Bayaner, 2012). Özellikle yaş meyve ve sebzeleri dış pazarlara sunabilmenin şartı haline gelen bu üretim yöntemini geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla İTU desteklemeleri de yapılmaktadır. Başta gelir düzeyi yüksek ülkeler olmak üzere birçok ülkede bilinçlenerek örgütlenen üretici ve tüketiciler, doğayı tahrip etmeyen yöntemler kullanarak, insanlarda olumsuz etki yapmayan tarımsal ürünler üretmeyi tercih etmektedir (Turhan, 2005).

İyi Tarım Uygulamaları, çeşitli üretici örgütleri (COLEACP-EUACP Horticultural Trade Association), ithalatçılar, perakendeciler (BRC-British Retail Consortium, FPC- Fresh Produce Consortium-UK, CIMO- European Association of Fresh Produce Importers, EUREP- Euro-

Retailer Produce Working Group) ve tüketicileri temsil eden kuruluşlar (İngiltere Gıda Standartları Acentesi) tarafından geliştirilen kurallar çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır (Mencet, 2005).

Kıtlığı azaltmak ve gıda güvenliğini teşvik etmek için kararlaştırılan uluslararası hedefler kapsamında, iyi tarım uygulamalarının dört ilkesi aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır (Anonim, 2003).

- a) Yeterli, güvenli ve besleyici gıdayı ekonomik ve etkili bir şekilde üretmek,
- b) Doğal kaynak temelini sağlama ve sürdürmek,
- c) Uygun tarım işletmelerini faaliyetleri korumak ve sürdürülebilir geçime katkıda bulunmak,
- d) Toplumun kültürel ve sosyal taleplerini karşılamak.

Bu çalışma Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale illerinde iyi tarım uygulaması yapan ve yapmayan tarım işletmelerini kapsamaktadır. Çalışmada, üreticilerin sosyo demografik yapısı, iyi tarım uygulaması yapma durumunu etkileyen faktörler, üreticilerin iyi tarım uygulamasına yönelik düşüncelerine yer verilmiştir

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini Kırklareli, Edirne, Tekirdağ, Çanakkale illerinde üretimi yoğun olarak yapılan belirli ürünlerde iyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerle yapılan anket çalışmaları oluşturmuştur. Bununla birlikte araştırma konusuyla ilgili olarak daha önce yapılmış olan yerli ve yabancı çalışmalar ve istatistiklerden de yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular Çanakkale ve Trakya olarak sunulmuştur. Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ illeri Trakya başlığı altında verilmiştir.

2.2. Yöntem

2010 ve 2011 yılı verilerine göre; Edirne ilinde iyi tarım uygulaması yapan 16 elma armut üreticisinin tamamıyla; Tekirdağ ilinde iyi tarım uygulaması yapan 23 elma ve üzüm üreticisinin tamamıyla; Kırklareli ilinde iyi tarım uygulaması yapan 4 elma ve üzüm üreticisinin tamamıyla anket çalışması yapılmıştır. Çanakkale ilinde ise, basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre, 31 şeftali ve 24 kiraz üreticisiyle anket çalışması yapılmıştır. Anket yapılan üreticilerin seçimi tesadüfi sayılar tablosuna göre yapılmıştır. Çalışmada aynı sayıda iyi tarım uygulaması yapmayan üretici ile anket çalışması yapılmıştır.

Basit tesadüfi örnekleme yönteminde aşağıdaki formül kullanılmıştır (Yamane, 1967).

$$n = \frac{N \cdot S^2}{(N-1)D^2 + S^2}$$

n = Toplam örnek sayısı

N = Toplam işletme sayısı

S = Standart sapma

$$D^2 = (d/Z)^2$$

d = 0,10 * X değerine eşit olup, popülasyon ortalamasından izin verilen hata,

Z = Serbestlik derecesine göre tablo değeri

Elde edilen verilerin analizinde yüzde gibi basit hesaplama ve çapraz tablolardan faydalanılmıştır. Analizlerde, iyi tarım uygulayan ve uygulamayan gruplar için elde edilen sürekli ancak normal dağılım gösteren veriler t testine tabi tutularak, kesikli veriler ise ki kare testine tabi tutularak gruplar arasında farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Üreticilerin iyi tarım uygulaması yapma eğilimleri ve bu eğilimlerinde etkili olan faktörler tespit edilmiştir. Çiftçilerin iyi tarım uygulaması eğilimleri, Logit regresyon analizi kullanılarak belirlenmiştir. Logit Regresyon özellikle ikili bağımlı değişken için tasarlanmış doğrusal olmayan bir regresyon modelidir. Literatürde, Logit regresyon aynı zamanda “Lojistik Regresyon” olarak da adlandırılmaktadır (Stock ve Watson, 2007). Modelde bağımlı değişken iki kategori ile ifade ediliyorsa, model “İkili Lojistik Regresyon

Modeli", ikiden fazla kategori ile ifade ediliyorsa, "Çoklu Lojistik Regresyon Modeli" olarak adlandırılır (Leech, Barrett, Morgan, 2004). İkili lojistik regresyon modelinde bağımlı değişkenin gözlenen değeri iki olası durumu ifade etmek üzere, olayın meydana gelmesi durumunda 1, meydana gelmemesi durumunda 0 değerini alır (Walker ve Duncan, 1967). Bu çalışmada çiftçilerin iyi tarım uygulaması yapma durumları bağımlı değişken olarak alınacak ve iyi tarım yapanlara (1) yapmayanlara (0) değeri verilmiştir.

Çalışmada ayrıca üreticilerin iyi tarım uygulamaları hakkında görüşlerine yer verilmiştir.

3. Bulgular

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerin ortalama yaşları, eğitim süreleri, aile birey sayıları ve tarımsal deneyimleri belirlenmiş olup, Tablo 1'de verilmiştir.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerin yaşlarının farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan t testi sonucunda, Trakya

bölgesinde %5 ($p=0,023$) anlam düzeyinde farklılık olduğu belirlenirken, Çanakkale ilinde üreticilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerin eğitim sürelerinin farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan t testi sonucunda, üreticilerin eğitim süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerin aile birey sayıları farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan t testi sonucunda, Çanakkale ilinde %5 ($p=0,019$) anlam düzeyinde farklılık olduğu belirlenirken, Trakya bölgesinde üreticilerin aile birey sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticilerin tarımsal deneyimlerinin farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan t testi sonucunda, üreticilerin tarımsal deneyimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 1. Üreticilerin bazı sosyo-kültürel göstergeleri

		Yaş		Eğitim süresi		Aile birey sayısı		Tarımsal deneyim	
		ort.	p	ort.	p	ort.	p	ort.	p
Çanakkale	İTU yapan	49,51	0,607	6,65	0,102	4,91	0,019*	30,36	0,603
	İTU yapmayan	48,44		5,89		4,27		29,24	
Trakya	İTU yapan	48,35	0,023*	9,00	0,252	4,14	0,195	25,21	0,469
	İTU yapmayan	53,42		7,91		3,70		27,40	

Üreticilerin tarım dışı faaliyette bulunma durumlarına göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %36,36'sı tarım dışı herhangi bir faaliyetle uğraştığını belirtirken, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerde bu oran %62,79'dur. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulamayan üreticilerin %43,64'ü tarım dışı herhangi bir faaliyetle uğraştığını belirtirken, Trakya bölgesinde iyi

tarım uygulamayan üreticilerin oranı ise %62,79'dur.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticiler arasındaki tarım dışı faaliyette bulunma durumu farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan ki kare testi sonucunda, her iki bölgede de üreticilerin tarım dışı faaliyette bulunma durumlarının iyi tarım uygulama durumuna göre değişmediği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Üreticilerin tarım dışı faaliyette bulunma durumlarına göre dağılımı

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Evet	20	36,36	24	43,64	44	40,00
	Hayır	35	63,64	31	56,36	66	60,00
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	Evet	27	62,79	27	62,79	54	62,79
	Hayır	16	37,21	16	37,21	32	37,21
	Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00

Üreticilerin dernek/çiftçi örgütlerine üyelik durumlarına göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %98,18'i, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %80'i, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %95,35'i, iyi tarım uygulamayan üreticilerin ise %88,37'si dernek/çiftçi örgütlerine üye olduklarını ifade etmişlerdir.

Çanakkale ilinde her iki grupta yer alan üreticilerin %10,91'i, Trakya bölgesinde her iki grupta yer alan üreticilerin %8,14'ü dernek/

çiftçi örgütlerine üye olmadıklarını belirtmişlerdir.

İyi tarım uygulayan ve uygulamayan üreticiler arasındaki dernek/çiftçi örgütlerine üyelik durumu farklılığının istatistiki olarak önemli olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan ki kare testi sonucunda, Çanakkale ilinde %1 ($p=0,002$) anlam düzeyinde farklılık olduğu belirlenirken, Trakya bölgesinde üreticilerin dernek/çiftçi örgütlerine üyelik durumlarının iyi tarım uygulama durumuna göre değişmediği tespit edilmiştir.

Tablo 3. Üreticilerin dernek/çiftçi örgütlerine üyelik durumlarına göre dağılımı

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Evet	54	98,18	44	80,00	98	89,09
	Hayır	1	1,82	11	20,00	12	10,91
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	Evet	41	95,35	38	88,37	79	91,86
	Hayır	2	4,65	5	11,63	7	8,14
	Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00

İyi Tarım Uygulaması Yapma Durumunu Etkileyen Faktörler

Üreticilerin iyi tarım uygulamaları yapma durumunu etkileyen faktörler lojistik regresyon modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan ikili lojistik regresyon modelinde, bağımlı değişken olarak iyi tarım uygulamaları yapma (1) ve yapmama durumu (0) kullanılmıştır. Modelin bağımsız değişkenleri işletme sahibinin yaşı (yıl), işletme sahibinin eğitim süresi (yıl), aile birey sayısı (adet), deneyim (yıl), üye oldukları örgüt sayısı (adet), traktör sayısı (adet), arazi büyüklüğü

(da), toplam gelir (TL), büyükbaş hayvan birimi (adet), tarım dışı iş varlığı (0:yok, 1:var), ikamet yeri (1:köy, 2: ilçe, 3:il), yeniliklere karşı tutumdur (1:hemen kabul ederim, 2:köydeki diğer üreticilerin kabul etmesini beklerim, 3:herkes kabul ettikten sonra en son ben kabul ederim).

Üreticilerin iyi tarım uygulamaları eğilimleri lojistik regresyon modeli kullanılarak tahmin edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Çanakkale ilinde üreticilerin iyi tarım uygulamaları eğilimlerinin belirlenmesi için kurulan modelde kullanılan değişkenlere ait

katsayılar birbirinden farklı ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000$). Bağımsız değişkenler, bağımlı değişkenin %43'ünü açıklamaktadır. Hosmer Lemeshow testi sonucunda ki kare değeri 3,469 olarak hesaplanmıştır. $p=0,902>0,05$ olarak elde edilmiş olup, bu durum modelin uygun olduğunu göstermektedir.

Trakya bölgesinde üreticilerin iyi tarım uygulamaları eğilimlerinin belirlenmesi için kurulan modelde kullanılan değişkenlere ait katsayılar birbirinden farklı ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000$). Bağımsız değişkenler, bağımlı değişkenin %48'ini açıklamaktadır. Hosmer Lemeshow testi sonucunda ki kare değeri 3.694 olarak hesaplanmıştır. $p=0,884>0,05$ olarak elde edilmiş olup, bu durum modelin uygun olduğunu göstermektedir.

Modele dâhil edilen değişkenlerden üreticilerin yaşları iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin yaşları iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde ($p=0,009$) %1 anlam düzeyinde negatif yönde etkilemektedir. Bu bölgede üreticilerin yaşları arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri azalmaktadır. Bu durum, bu bölgedeki genç nüfusun eğitim seviyesinin yüksek olmasından dolayı tarımsal faaliyetlerdeki yenilikleri takip ettiğini ve yeniliklere daha çabuk adapte olduğunu göstermektedir. Bu bölgede iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin yaşı bir yıl arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 0,918 kat azalmaktadır.

Üreticilerin eğitim süreleri iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin eğitim süreleri iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde ($p=0,046$) %5 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir.

Bu bölgede üreticilerin eğitim süreleri arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır. Tahsil seviyesinin yüksek olması, üreticilerin yeni fikirlere, yeni uygulamalara daha açık olduğunu göstermektedir. Bu ilde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin eğitim süresi bir yıl arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 1,266 kat artmaktadır.

Çanakkale ilinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin aile birey sayısı bir adet arttığında iyi tarım uygulamaları yapma ihtimali 1,530 kat, Trakya bölgesinde 1,451 kat artmaktadır.

Üreticilerin tarımsal deneyimleri iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde ve Trakya bölgesinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgelerde istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin üye oldukları örgüt sayısı iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde ($p=0,082$) %10 anlam düzeyinde, Trakya bölgesinde ($p=0,077$) %10 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu illerde üreticilerin üye oldukları örgüt sayısı arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır. Bu durumun, üreticilerin örgütlenerek hem birlikte hareket etme yeteneğini kazanmaları, hem de tarımla ilgili daha fazla toplantı ve benzeri faaliyetlere katılarak yeni uygulamalar ve teknolojiler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Böylelikle tarımsal örgütlenmenin üreticilerin üretimlerine olumlu yansıdığı ifade edilebilir.

Çanakkale ilinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin üye olduğu örgüt sayısı bir adet arttığında iyi tarım uygulamaları yapma ihtimali 1,526 kat, Trakya bölgesinde 1,595 kat artmaktadır.

Üreticilerin sahip oldukları traktör sayısı iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Tablo 4. Lojistik regresyon modelin tahmin sonuçları

Çanak kale	Katsayı	Standart hata	Wald İstatistiği	P değeri	Olasılık oranı
Sabit	-7,137	3,863	3,414	,065	,001
Yaş	,060	,042	2,014	,156	1,061
Eğitim süresi	,236	,119	3,969	,046**	1,266
Aile birey sayısı	,426	,206	4,286	,038**	1,530
Deneyim	,016	,036	,187	,666	1,016
Tarım dışı iş	-6,53	,525	1,550	,213	,520
İkamet yeri	1,258	,371	11,507	,001*	3,519
Üye oldukları örgüt sayısı	,422	,243	3,020	,082***	1,526
Yeniliklere karşı tutum	-1,357	,521	6,773	,009*	,258
Traktör sayısı	-,157	2,654	,003	,953	,855
Arazi büyüklüğü	-,006	,006	,981	,322	,994
Toplam gelir	,000	,000	,070	,792	1,000
BBHB	,028	,043	,420	,517	1,028
Nagelkerke R Square= 0,43 -2 Log likelihood= 110,03 ^a					
X ² = 3,469 p= 0,902 (Hosmer Lemeshow test)			X ² = 42,463 p= 0,000 (Omnibus test)		
Trakya	Katsayı	Standart hata	Wald İstatistiği	P değeri	Olasılık oranı
Sabit	1,313	2,256	,339	,561	3,717
Yaş	-,085	,033	6,761	,009*	,918
Eğitim süresi	,005	,083	,004	,952	1,005
Aile birey sayısı	,373	,195	3,643	,056***	1,451
Deneyim	,010	,027	,141	,707	1,010
Tarım dışı iş	-,778	,713	1,189	,275	,460
İkamet yeri	1,131	,522	4,696	,030**	3,100
Üye oldukları örgüt sayısı	,467	,264	3,126	,077***	1,595
Yeniliklere karşı tutum	-,740	,530	1,944	,163	,477
Traktör sayısı	,472	,271	3,039	,081***	1,603
Arazi büyüklüğü	,000	,000	5,094	,024**	1,000
Toplam gelir	-,012	,005	5,705	,017**	,988
BBHB	-,223	,125	3,156	,076***	,800
Nagelkerke R Square= 0,48 -2 Log likelihood= 80,71 ^a					
X ² = 3,694 p= 0,884 (Hosmer Lemeshow test)			X ² = 38,515 p= 0,000 (Omnibus test)		

*%1, **%5, ***%10 önem seviyesinde anlamlı

Üreticilerin sahip oldukları traktör sayısı iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde (p=0,081) %10 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu bölgede üreticilerin traktör sayısı arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır. Bu durum, bu bölgede, teknolojik imkânları kullanan üreticilerin, iyi tarım

uygulamalarına göre üretim yapma ihtimalinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Trakya bölgesinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin sahip olduğu traktör sayısı bir adet arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 1,603 kat artmaktadır.

Arazi büyüklüğü iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Arazi büyüklüğü iyi tarım uygulama durumunu, Trakya bölgesinde ($p=0,017$) %5 anlam düzeyinde negatif yönde etkilemektedir. Üreticilerin arazi büyüklükleri arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri azalmaktadır. Bu çalışma bölgesinde fazla araziye sahip olan üreticiler, arazilerini daha fazla gelir getirecek şekilde değerlendirme düşüncesindedirler. Trakya bölgesinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin sahip olduğu arazi miktarı bir dekar arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 0,988 kat azalmaktadır.

Üreticilerin gelirleri iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin gelirleri iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde ($p=0,024$) %5 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu bölgede üreticilerin gelirleri arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır ve bu durum da, gelir seviyesi daha yüksek olan üreticilerin, bu üretim şeklinde yapacakları masrafları daha kolay karşılayabileceklerini göstermektedir. Trakya bölgesinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin geliri bir birim arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 1 kat artmaktadır.

Büyükbaş hayvan birimi iyi tarım uygulama durumunu Çanakkale ilinde negatif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Büyükbaş hayvan birimi iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde ($p=0,076$) %10 anlam düzeyinde negatif yönde etkilemektedir. Bu bölgede hayvan varlığı daha fazla olan üreticilerin iyi tarım uygulama eğilimleri azalmaktadır. Bu durum, hayvancılıkla uğraşan üreticilerin bitkisel üretimle fazla ilgili olmaması, bitkisel üretimi daha ziyade hayvancılık faaliyetlerinde kullanabilecekleri şeklinde yapmaları şeklinde açıklanabilir.

Trakya bölgesinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin büyükbaş hayvan birimi bir birim arttığında iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 0,800 kat azalmaktadır.

Tarım dışı faaliyetle uğraşma iyi tarım uygulama durumunu, Çanakkale ilinde ve Trakya bölgesinde negatif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgelerde istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

üreticilerin ikamet yerleri iyi tarım uygulama durumunu, Çanakkale ilinde ($p=0,001$) %1 anlam düzeyinde, Trakya bölgesinde ($p=0,030$) %5 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu bölgelerde üreticilerin ikamet ettikleri yer köyden ile doğru ilerledikçe iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır. Bu durum, ilçe veya ilde ikamet etmenin, danışma kaynakları arasında en etkili olan ilaç bayileri ve tarım teşkilatı birimlerine kolayca ulaşabilme imkanı sağladığının bir göstergesi olabilir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin ikamet yeri ile doğru ilerledikçe iyi tarım uygulamaları yapma ihtimali 3,519 kat, Trakya bölgesinde 3,1 kat artmaktadır.

Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları iyi tarım uygulama durumunu Trakya bölgesinde pozitif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgede istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin yeniliklere karşı tutumları iyi tarım uygulama durumunu, Çanakkale ilinde ($p=0,009$) %1 anlam düzeyinde pozitif yönde etkilemektedir. Üreticilerin tarımsal yatırım, teknolojiye yönelik olumlu tutumu arttıkça iyi tarım uygulama eğilimleri artmaktadır. İyi tarım uygulamaları da bu kapsamda değerlendirildiği için, bu durum beklenen bir sonuçtur. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulaması yapmayan bir üreticinin yeniliklere karşı olumlu tutumu arttıkça iyi tarım uygulaması yapma ihtimali 0,258 kat artmaktadır.

Tarım dışı faaliyetle uğraşma iyi tarım uygulama durumunu, Çanakkale ilinde ve Trakya bölgesinde negatif yönde etkilemektedir. Bu değişken bu bölgelerde istatistik açıdan önemsizdir ($p>0,10$).

Üreticilerin İyi Tarım Uygulaması Hakkındaki Görüşleri

Üreticilerin İTU hakkında bilgi sahibi olma durumlarına göre dağılımı Tablo 5’de verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulamayan üreticilerin %56,36’sı, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulamayan üreticilerin %72,09’u İTU hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

Üreticilerin İTU’dan haberdar oldukları kaynaklara göre dağılımı Tablo 6’da verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %87,27’si, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %83,87’si, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %90,70’i, iyi tarım

uygulamayan üreticilerin %64,52’si iyi tarım uygulamaları hakkında bilgiyi tarımsal kuruluşlardan (Tarım İl Müdürlüğü, Tarım İlçe Müdürlüğü, Tarım Kredi Kooperatifi, vb.) öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Çanakkale ilinde üreticilerin %6,98’i, Trakya bölgesinde üreticilerin ise %13,51’i iyi tarım uygulamalarını internetten öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bunların dışında Çanakkale ilindeki üreticilerin %6,98’i iyi tarım uygulamalarını firmalardan, Trakya bölgesindeki üreticilerin %12,16’sı televizyondan, %2,70’i ise gazeteden öğrendiklerini beyan etmişlerdir.

Tablo 5. Üreticilerin İTU hakkında bilgi sahibi olma durumlarına göre dağılımı

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Evet	55	100,00	31	56,36	86	78,18
	Hayır	0	0,00	24	43,64	24	21,82
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	Evet	43	100,00	31	72,09	74	86,05
	Hayır	0	0,00	12	27,91	12	13,95
	Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00

Tablo 6. Üreticilerin İTU’dan haberdar oldukları kaynaklara göre dağılımı

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Tarımsal kuruluşlar	48	87,27	26	83,87	74	86,05
	İnternet	3	5,45	3	9,68	6	6,98
	Firma	4	7,27	2	6,45	6	6,98
	Toplam	55	100,00	31	100,00	86	100,00
Trakya*	Tarımsal kuruluşlar	39	90,70	20	64,52	59	79,73
	İnternet	6	13,95	4	12,90	10	13,51
	Televizyon	5	11,63	4	12,90	9	12,16
	Gazete	2	4,65	0	0,00	2	2,70
	Diğer	6	13,95	11	35,48	17	22,97

*: Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

İyi tarım uygulayan üreticilere iyi tarım uygulama nedenleri sorulmuş olup, verdikleri cevaplara göre dağılımları Tablo 7’de verilmiştir. Çanakkale ilindeki üreticilerin %47,27’si iyi tarım uygulamalarını çalışan işçilerin güvenliği açısından, %40’ı kaliteli

ürün elde edebilmek, %34,55’i destekleme alabilmek için, %32,73’ü çevreye zararı az olduğu için, %25,45’i daha fazla ürün elde edebilmek ve %10,91’i her aşamada denetlendiği için yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Üreticilerin İTU yapma nedenleri

		İTU yapan	
		İşletme sayısı	%*
Çanakkale	Çalışan işçilerin güvenliği açısından	26	47,27
	Kaliteli ürün elde edebilmek için	22	40,00
	Destekleme alabilmek için	19	34,55
	Çevreye zararı az olduğu için	18	32,73
	Daha fazla ürün elde edebilmek için	14	25,45
	Her aşamada denetlendiği için	6	10,91
Trakya	Çevreye zararı az olduğu için	31	72,09
	Kaliteli ürün elde edebilmek için	30	69,77
	Her aşamada denetlendiği için	22	51,16
	Destekleme alabilmek için	15	34,88
	Çalışan işçilerin güvenliği açısından	12	27,91
	Daha fazla ürün elde edebilmek için	8	18,60
	Daha iyi pazar imkanı bulabilmek	1	2,33

*: Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 8. Üreticilerin İTU yapmama nedenleri

		İTU yapmayan	
		İşletme sayısı	%*
Çanakkale	Gerek görmüyorum	40	72,73
	Maliyeti fazla	13	23,64
	Konu hakkında bilgim yok	11	20,00
	İyi tarım yapmadan daha fazla ürün elde ediyorum	9	16,36
	Pazar olanağı kısıtlı	6	10,91
	Trakya	Konu hakkında bilgim yok	18
Gerek görmüyorum		12	27,91
Pazar olanağı kısıtlı		11	25,58
Maliyeti fazla		5	11,63
İyi tarım yapmadan daha fazla ürün elde ediyorum		3	6,98
Arazim uygun değil		3	6,98
Her aşamada denetlendiği için		2	4,65
İstenilen uygulamaları yerine getirme şansım yok		2	4,65
Pratikte uygulama imkanı yok		1	2,33
Prosedür fazla	1	2,33	

*: Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Trakya bölgesindeki üreticilerin %72,09'u iyi tarım uygulamalarını çevreye zararı az olduğu için, %69,77'si kaliteli ürün elde ettikleri için, %51,16'sı her aşamada denetlendiği için, %34,88'i destekleme alabilmek için, %27,91'i çalışan işçilerin güvenliği açısından, %18,60'ı daha fazla ürün elde edebilmek ve %2,33'ü daha iyi pazar imkanı bulabilmek için yaptıklarını belirtmişlerdir.

İyi tarım uygulamayan üreticilerin iyi tarım uygulamama nedenleri sorulmuş olup, verdikleri cevaplara göre dağılımları Tablo 8'de verilmiştir.

Çanakkale ilinde üreticilerin %72,73'ü gerek görmedikleri için, %23,64'ü maliyeti fazla olduğu için, %20'si konu hakkında bilgi sahibi olmadıkları için, %16,36'sı daha fazla ürün elde ettikleri için, %10,91'i pazar olanağı kısıtlı olduğu için iyi tarım uygulaması yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Trakya bölgesindeki üreticilerin %41,86'sı konu hakkında bilgi sahibi olmadıkları için, %27,91'i iyi tarımı gerek görmedikleri için, %25,58'i pazar olanağı kısıtlı olduğu için, %11,63'ü maliyeti fazla olduğu için iyi tarım uygulaması yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Üreticilerin İTU'nun ekonomik getirisi hakkındaki düşüncelerine göre dağılımı Tablo 9'da verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %60'ı, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %74,55'i, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %72,09'u, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %62,79'u iyi tarım uygulamaları ile üretici

gelirinde herhangi bir değişiklik olmayacağını ifade etmişlerdir. Çanakkale ilinde her iki grupta yer alan üreticilerin %29,91'i, Trakya bölgesinde ise %25,58'i iyi tarım uygulamaları ile gelirin daha fazla olacağını belirtmişlerdir.

Çanakkale ilinde iyi tarım uygulamalarının ekonomik getirisi hakkındaki düşünceleri açısından iyi tarım uygulayan ve iyi tarım uygulamayan üreticilere ilişkin gözlenen fark anlamsız bulunmuştur ($\chi^2=4,464$; $p =0,107$). Trakya bölgesinde ise bu fark %10 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=6,458$; $p =0,091$).

Tablo 9. Üreticilerin İTU'nun ekonomik getirisi hakkındaki düşüncelerine göre dağılımı

		İTU Yapan		İTU Yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	İTU ile daha az gelir elde edilir	6	10,91	7	12,73	13	11,82
	İTU ile daha fazla gelir elde edilir	16	29,09	7	12,73	23	20,91
	Gelir açısından değişiklik olmaz	33	60,00	41	74,55	74	67,27
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	İTU ile daha az gelir elde edilir	0	0,00	4	9,30	4	4,65
	İTU ile daha fazla gelir elde edilir	12	27,91	10	23,26	22	25,58
	Gelir açısından değişiklik olmaz	31	72,09	27	62,79	58	67,44
	Fikrim yok	0	0,00	2	4,65	2	2,33
	Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00

Tablo 10. Üreticilerin İTU ürünlerinin pazar durumu konusunda düşüncelerine göre dağılımı

		İTU Yapan		İTU Yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Pazar şansı düşük	10	18,18	12	21,82	22	20,00
	Pazar şansı yüksek	26	47,27	10	18,18	36	32,73
	Geleneksel ürünlerle aynı	19	34,55	23	41,82	42	38,18
	Bugün sınırlı ama gelecekte daha iyi olabilir	0	0,00	10	18,18	10	9,09
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	Pazar şansı düşük	1	2,33	5	11,63	6	6,98
	Pazar şansı yüksek	5	11,63	5	11,63	10	11,63
	Geleneksel ürünlerle aynı	11	25,58	16	37,21	27	31,40
	Bugün sınırlı ama gelecekte daha iyi olabilir	26	60,47	16	37,21	42	48,84
	Fikrim yok	0	0,00	1	2,33	1	1,16
Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00	

Üreticilerin İTU ürünlerinin pazar durumu konusundaki düşüncelerine göre dağılımı Tablo

10'da verilmiştir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %34,55'i, iyi tarım

uygulamayan üreticilerin %41,82'si iyi tarım ürünlerinin pazar bakımından geleneksel ürünlerle aynı olduğunu, Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %60,47'si, iyi tarım uygulamayan üreticilerin ise %37,21'i iyi tarım ürünlerinin halihazırda sınırlı ancak gelecekte daha iyi olabileceğini ifade etmişlerdir. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulamalarının pazar durumu konusunda düşünceleri açısından iyi tarım uygulayan ve iyi tarım uygulamayan üreticilere ilişkin gözlenen fark %1 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=17,674$; $p=0,001$). Trakya bölgesinde ise bu fark anlamsız bulunmuştur ($\chi^2=6,974$; $p=0,137$).

Üreticilere İTU'nun gerekli olup olmadığı da sorulmuş olup verdikleri cevaplara göre dağılımları Tablo 11'de verilmiştir.

Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %81,82'si iyi tarım uygulamalarını gerekli bulurken, iyi tarım uygulamayan üreticilerin sadece %41,82'si gerekli bulduğunu ifade etmiştir. Trakya bölgesinde ise iyi tarım uygulayan üreticilerin %97,67'si, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %83,72'si iyi tarım uygulamalarını gerekli bulduklarını belirtmişlerdir.

Çanakkale ilinde iyi tarım uygulamalarının gerekliliği yönündeki düşünceleri açısından iyi tarım uygulayan ve iyi tarım uygulamayan üreticilere ilişkin gözlenen fark %1 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=18,641$; $p=0,000$). Trakya bölgesinde ise bu fark %10 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=5,128$; $p=0,077$).

İyi tarım uygulamalarının gerekli olduğunu ifade eden üreticilere gerekli gördükleri hususlar sorulmuştur. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %46,67'si, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %34,78'i iyi tarımın sağlıklı ürün elde edebilmek için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında, Çanakkale ilinde her iki grupta yer alan üreticiler iyi tarımı sırasıyla çevreye zararının olmaması, kontrollü bir üretim şekli olduğu ve destekleme için gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %59,52'si, iyi tarım uygulamayan üreticilerin ise %47,22'si iyi tarım uygulamalarının kaliteli ve sağlıklı ürün elde edebilmek için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında Trakya bölgesinde faaliyet gösteren üreticiler iyi tarım uygulamalarını sırasıyla insan sağlığı, çevre koruma açısından, ayrıca gübre ve ilaç kullanımının kontrollü olması, sürekli denetlenmesi ve pazar şansı ile ekonomik getirisinin yüksek olmasından dolayı gerekli gördüklerini ifade etmişlerdir.

İyi tarım uygulamalarının gereksiz olduğunu ifade eden üreticilere bu konudaki düşünceleri de sorulmuştur. Çanakkale ilinde iyi tarım uygulayan üreticilerin %30'u, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %62,5'i iyi tarımın ekonomik olmadığını, iyi tarım uygulayan üreticilerin %30'u, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %12,5'i verilen desteğin yetersiz olduğunu, iyi tarım uygulayan üreticilerin %40'ı, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %25'i pazar avantajının olmadığını belirtmişlerdir.

Trakya bölgesinde iyi tarım uygulayan üreticilerin tamamı, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %40'ı fiyat farkının olmadığını, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %20'si tüketici bilincinin olmadığını, iyi tarım uygulamayan üreticilerin %40'ı uygulama alanının olmadığını ifade etmişlerdir.

Üreticilere İTU'nun yayılması için neler yapılması gerektiğine yönelik düşünceleri de sorulmuş olup, verdikleri cevaplara göre dağılımları Tablo 12'de verilmiştir.

Çanakkale ilindeki üreticiler iyi tarım uygulamalarının yayılması için sırasıyla destek miktarının artırılması, eğitim yayım çalışmalarının artırılması, çiftçi gelirinin yüksek olması ve zorunluluk getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Trakya bölgesindeki üreticiler ise sırasıyla destek miktarının artırılması, eğitim yayım çalışmalarının artırılması, pazar ayrıcalığı getirilmesi, çiftçi gelirinin yüksek olması ve zorunluluk getirilmesi gerektiğini

belirtmişlerdir. Bunların yanında bu bölgedeki üreticilerin az bir kısmı tüketici bilincinin geliştirilmesi ve pratikte uygulanabilir olması gerektiği yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tablo 11. Üreticilerin İTU'nun gerekliliğine yönelik düşüncelerine göre dağılımı

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Evet	45	81,82	23	41,82	68	61,82
	Hayır	10	18,18	32	58,18	42	38,18
	Toplam	55	100,00	55	100,00	110	100,00
Trakya	Evet	42	97,67	36	83,72	78	90,70
	Hayır	1	2,33	5	11,63	6	6,98
	Fikrim yok	0	0,00	2	4,65	2	2,33
	Toplam	43	100,00	43	100,00	86	100,00

Tablo 12. Üreticilere göre İTU'nun yayılması için yapılması gerekenler

		İTU yapan		İTU yapmayan		Toplam*	
		İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
Çanakkale	Destek miktarı arttırılmalı	30	54,55	44	80,00	74	67,27
	Eğitim yayım çalışmaları arttırılmalı	29	52,73	28	50,91	57	51,82
	Çiftçi geliri yüksek olmalı	16	29,09	18	32,73	34	30,91
	Zorunluluk getirilmeli	14	25,45	7	12,73	21	19,09
Trakya	Destek miktarı arttırılmalı	33	76,74	27	62,79	60	69,77
	Eğitim yayım çalışmaları arttırılmalı	20	46,51	26	60,47	46	53,49
	Pazar ayrıcalığı getirilmeli	10	23,26	9	20,93	19	22,09
	Çiftçi geliri yüksek olmalı	10	23,26	7	16,28	17	19,77
	Zorunluluk getirilmeli	6	13,95	2	4,65	8	9,30
	Tüketici bilinci geliştirilmeli	0	0,00	2	4,65	2	2,33
Pratikte uygulanabilir olmalı	0	0,00	1	2,33	1	1,16	

*: Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4. Sonuç

Üreticilerin iyi tarım ile üretim yapmasının başta gelen nedenleri arasında Trakya illerinde %70'i aşan oranla çevreye zararı az olduğu seçeneği ilk sırayı, yine buna yakın oranla daha kaliteli ürün elde ettiği kanısı ikinci sırayı almakta iken, Çanakkale ilinde ilginç bir şekilde çalışan işçilerin güvenliği açısından seçeneği ilk sırayı almıştır. İkinci sırada ise yine daha kaliteli ürün elde edebildiği yönündeki düşünceler yer almıştır. İyi tarım uygulamasını destekleme için yaptığını belirtenlerin oranı ise Çanakkale'de üçüncü (%19), Trakya illerinde ise dördüncü sırayı (%15) almıştır.

Bu nedenlerle, iyi tarım ile üretim yapmanın özellikle çevre korumacı yaklaşım ve insan sağlığı yönünden olumlu katkısı mutlaka üreticilere aktararak, üreticilerde bu konuda bilinç oluşumu sağlanmalıdır.

Girdi fiyatlarının aşırı artmasını önleyici tarım politikalarının hayata geçirilmesi önem kazanmaktadır. Diğer bir öneri olarak da iyi tarım ile üretilen ürünlerin biraz daha yüksek fiyatla satılabilmesini sağlayan yaptırımların uygulamaya alınması sağlanmalıdır. Kısa anlatımla iyi tarım ürünlerinin pazarlanmasında pazar ayrıcalığı getirilmesi için çalışmalar yürütülmelidir.

Hem Çanakkale ilindeki hem de Trakya illerindeki üreticilerin ifadelerine göre, iyi tarımın yaygınlaşması için destekleme miktarının artırılması yönündeki öneri ilk sırayı, eğitim yayım çalışmalarının artırılması yönündeki öneri ise ikinci sırayı almaktadır. Bu önerileri daha sonra çiftçi gelirinin yüksek olması ve aslında bununla ilişkilendirilebilecek olan pazar ayrıcalığı getirilmesi önerileri izlemektedir.

Bu veriler de göstermektedir ki, doğal olarak çiftçi konuya daha çok ekonomik bakış açısıyla yaklaşmaktadır, fakat eğitimin önemli olduğunun da bilincindedir. Bu gerekçe ile bütçe dengeleri dikkate alınarak olanaklar ölçüsünde iyi tarım desteklerinin artırılması, üretici eğitimlerine daha fazla yer verilmesi, iyi tarım ürünlerinin getirisini artırmak için bu ürünlere pazar ayrıcalığı getirilebilir.

Öncelikle bütçe dengeleri ve olanaklar ölçüsünde iyi tarım uygulamalarında destek miktarının artırılmasına çalışılmalıdır. İkincil olarak iyi tarım ürünlerinin pazar koşullarının iyileştirilmesinde yarar bulunmaktadır. Diğer deyişle bu ürünlere pazar ayrıcalığı getirilmesi için çalışmalar yürütülmesinde yarar öngörülmektedir. Bunların yanında tüketicilerinin de iyi tarım ürünleri konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanarak, bu ürünlere karşı tüketici tercihi sağlanması önemlidir. Bu önerilerin yanı sıra bu konuda yapılmakta olan üretici eğitimlerine daha fazla önem verilerek ve daha fazla yoğunlaştırılarak devamında ve bu şekilde etkinliklerinin artırılmasında yarar olacağı şüphe götürmez.

Kaynaklar

- Anonim, (2003). Development of a Framework for Good Agricultural Practices. Committee on Agriculture, Seventeenth Session, 31 March-4 April 2003 Rome.
- Anonim, (2014-a). www.gidamo.org.tr/resimler/ekler/85454e8279be180_ek.pdf?dergi=18 (Erişim tarihi, 09.09.2014).

- Anonim, (2014-b). belgelendirme.ctr.com.tr/iyi-tarim-uygulamalari-nedir.html (Erişim tarihi, 09.09.2014).
- Aydın, B., Özkan, E., Aktürk, D., Kiracı, M.A., Hurma, H., (2015). Kırklareli, Edirne, Tekirdağ ve Çanakkale İllerinde Üreticilerin İyi Tarım Uygulamalarına Yaklaşımı ve Uygulamaların Ekonomik Analizi. Proje Sonuç Raporu. Atatürk Toprak Su ve Tarımsal Meteoroloji Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları. Yayın No:TAGEM 2015-4.
- Hasdemir, M., Bayaner, A., (2012). İyi tarım uygulamaları, TEPGE Bakış, Sayı: 14 Nüsha: 9.
- Leech, N. L., Barrett, K. C., Morgan, G. A., (2004). SPSS For Intermediate Statistics: Use and Interpretation, Lawrance Erlbaum Associates Publishers, Manwah New Jersey.
- Mencet, N. (2005). Avrupa Birliğinde EUREPGAP Uygulamalarının Yaş Meyve-Sebze İhracatımıza olası etkileri. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Sayın, C., Taşcıoğlu, Y. ve Mencet, N., (2004). Avrupa Birliği'nde EUREPGAP uygulamaları ve yaş meyve sebze ihracatımıza olası etkileri. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat.
- Stock, J. H., Watson, M W., (2007). Introduction to Econometrics, Pearson Addison Wesley, Boston.
- Turhan, Ş., (2005). Tarımda sürdürülebilirlik ve organik tarım. Tarım Ekonomisi Dergisi 2005; 11(1) : 13 - 24
- Walker, S. H., Duncan, D.B., (1967). "Estimation of the Probability of an Event as a Function of Several Independent Variables", Biometrika, 54: 167-179.
- Yavuz, F., (2005). Türkiye'de tarım. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları, http://traglor.cu.edu.tr/objects/objectFile/turkiyede_tarim_2008_01_18.pdf
- Yamane, T., (1967). Elementary Sampling Theory. Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.